Eduskunta
Ulkoasiainvaliokunta
UaV@eduskunta.fi

Lausuntopyyntönne 28.10.2024, VNS 4/2024 vp

Lausunto kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteosta

Eduskunnan ulkoasiainvaliokunta on pyytänyt lausuntoa kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteosta.

Suomen Yrittäjät kiittää lausuntopyynnöstä ja esittää lausuntonaan seuraavaa:

Yleisiä huomioita selonteosta

Kansainvälisten taloussuhteiden ja kehitysyhteistyön selonteko, joka täydentää valtioneuvoston kesäkuussa eduskunnalle antamaa ulko- ja turvallisuuspoliittista selontekoa, tarjoaa **hyvän ja monipuolisen katsauksen kauppa- ja kehityspolitiikan ajankohtaisiin ja tulevaisuutta luotaaviin kysymyksiin toimenpide-ehdotuksineen. Selonteossa on tunnistettu yritysten näkökulmasta keskeisiä näkökohtia, ja se on esitystavaltaan onnistunut: selkeä ja hyvin lähestyttävä**.

Erinomaisena pidämme kansainvälistymiseen valmiiden pienten ja keskisuurten yritysten roolin ja potentiaalin tunnistamista. Ehdotukset ulkoasiainhallintoon perustettavasta yrityspalvelusta ja ulkoministeriön erityisesti pk-yrityksille suunnattujen palvelujen vahvistamisesta ovat erittäin tervetulleita. Finland -verkoston uudistamisen ja ulkoasiainhallintoon perustettavan yrityspalvelun toteutus yrityksiä mahdollisimman hyvin palvelevalla tavalla ja käytännönläheisesti on erittäin tärkeää. Uudistuksessa tulisi varmistaa eri hallinnon aloille riittävät resurssit ja asiantuntemus myös käytännön yritystoiminnasta.

Perusteltu lähtökohta on, että Suomi nojautuu kehityspolitiikassaan ja kehitysyhteistyössään omiin vahvuusalueisiinsa. Pidämme myös perusteltuna, että kehityspolitiikka tukee osaltaan myös Suomen strategisia taloussuhteita ja että Suomi pyrkii kehittyvien maiden kanssa kumppanuuksiin, joista myös suomalainen yksityissektori hyötyy. Selonteon yritysnäkökulmaa

voidaan pitää yleisesti onnistuneena. Toimintaympäristön vakaus ja ennustettavuus sekä eri toimijoiden välinen yhteistyö ovat tekijöitä, joiden tärkeyttä ei onnistuneen kehityspolitiikan näkökulmasta voi kansainvälisen toimintaympäristön muutoksissa liiaksi korostaa. EU:n Global Gateway -aloite vahvistaa myös suomalaisyritysten osallistumismahdollisuuksia hankkeisiin, jotka tukevat kumppanimaiden kehitystavoitteiden saavuttamista. Selonteossa on perustellusti tuotu esiin, että Suomen on vaikutettava aiempaa tehokkaammin niin EU:ssa kuin kansainvälisessä yhteistyössä laajemmin.

Jaamme selonteossa esitetyn näkemyksen siitä, että kehittyvien maiden taloudellisen pohjan vahvistaminen ja yksityisen rahan vivuttaminen tarjoavat kehittyville maille mahdollisuuden parantaa myös kohdevaltioiden yksilöiden ja yritysten asemaa. On kuitenkin syytä painottaa, että erityisesti hauraissa maissa toimintaympäristöön liittyvät suuret riskit voivat käytännössä asettaa yritystoiminnan harjoittamiselle erittäin korkean kynnyksen. Selvää on joissain valtioissa tai alueilla vallitsevat olosuhteet muodostavat käytännössä esteen ulkomaisten yritysten toiminnalle. Kehitysyhteistyön kautta kohdemaissa tarvittava apu voi myös luonteeltaan olla sellaista, että se on yritystoiminnan kautta sen lainalaisuudet huomioon ottaen erittäin vaikeasti, jos lainkaan täytettävissä.

Esimerkiksi kehittyvissä maissa naisyrittäjyys tarjoaa mahdollisuuden työllistyä ja saavuttaa taloudellista itsenäisyyttä, mikä parantaa naisten oikeuksia ja asemaa yksilötasolla heijastuen myönteisesti myös laajemmin yhteiskuntaan. Naisten ja tyttöjen seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien vahvistaminen voi puolestaan yritysyhteistyön kautta toteutettuna olla huomattavasti vaikeampaa. On tärkeää todeta, että esimerkiksi juuri naisten ja tyttöjen oikeuksien edistämisessä voi esiintyä tilanteita, joissa auttava rooli ei yrityksille lähtökohtaisesti sovi. Välillisesti ne toki voivat olla mukana esimerkiksi lahjoittajan roolissa tai asennemuutoksen muokkaajina.

Erityisesti vähiten kehittyneissä maissa lahjamuotoiselle tuelle on tarvetta myös toimintaympäristöjen kehittämisessä. Vaikka suomalaiset yritykset voivat kehitysyhteistyön puitteissa tarjota ilmasto- ja ympäristöteknologiaa sekä kiertotalousratkaisuja, kauppakumppanuuksien lisäksi ilmastonmuutoksen haitallisten vaikutusten torjumiseksi ja luontokadon ehkäisemiseksi tarvitaan myös lahjamuotoista tukea.

Ukraina on tällä hetkellä Suomen rahallisesti suurin kehitysyhteistyön kumppanimaa ja suomalaisia yrityksiä osallistuu jo Ukrainan jälleenrakennushankkeisiin. Siinä missä infrastruktuurin jälleenrakentaminen hyödyttää ukrainalaista yhteiskuntaa ja tarjoaa samalla suomalaisille yrityksille mahdollisuuden liiketoiminnan kautta osallistua jälleenrakentamiseen ja Ukrainan tukemiseen, on vaikea nähdä, miten esimerkiksi sodassa seksuaalisen

väkivallan uhreiksi joutuneita, usein naisia ja tyttöjä, voitaisiin yritysyhteistyön kautta vastaavalla tavalla auttaa. Onpa kysymys hauraista valtioista tai haavoittuvien ryhmien oikeuksien parantamisesta, kehitysyhteistyön järjestötoimijoiden rooli on tietyissä kysymyksissä kriittisen tärkeä, mikä asettaa luonnollisesti vaatimuksia myös kehitysyhteistyön rahoituksen kohdentamiselle. Lahjamuotoiselle kehitysyhteistyörahoitukselle on paikkansa, jota yksityisen sektorin kauppakumppanuuksiin perustuvat yhteistyön muodot eivät voi korvata. Suomen Yrittäjät katsoo, että yhteiskunnan eri sektoreiden toimijoiden yhteistyö on tuloksellisen ja tehokkaan kehitysyhteistyön edellytys. Yritykset ja elinkeinoelämä, kansalaisjärjestöt niin kansallisesti kuin kansainvälisesti, tiedeyhteisö, julkishallinto ja muu yksityinen sektori omaavat omat toisiaan täydentävät roolinsa yhteistyössä.

Onnistunut kehityspolitiikka ja pysyvien kehitysvaikutuksien saavuttaminen edellyttävät kehitys- ja vienninedistämistoiminnan hyvää koordinaatiota ja eri toimijoiden saumatonta yhteistyötä sekä Suomessa että kohdemaissa. On tärkeää, että politiikka-aloja ohjaavat linjaukset ovat pitkäjänteisiä ja ylivaalikautisia. Kohdemaissa tehtävät toimet korruption torjumiseksi sekä väärinkäytöksiin puuttumiseksi ovat samoin kehityspolitiikan tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden kannalta tärkeitä. Suomen kehityspolitiikan tulosraportointi perustuu tulosalueille, mikä mahdollistaa myös tulosalueiden pitkältä aikaväliltä kertyneen data hyödyntämisen vaikuttavuuden seurannassa. Tästä on jatkossakin perusteltua pitää kiinni.

Kiinnitämme huomiota selonteon kohdassa 3.2 Taloudellista turvallisuutta kestävästi (s. 12) todettuun: *”Samalla on huolehdittava EU:n sisämarkkinoiden toimintakyvystä ja vältettävä toimia, jotka johtaisivat sisämarkkinoilla kilpailun vääristymiseen ja esimerkiksi pienten valtioiden suhteellisen aseman heikentymiseen. Suomessa ei ole resursseja laajamittaisin valtiontukiin perustuvaan kilpailuun.”*

Näkemys on erittäin tärkeä. Pääministeri Petteri Orpon hallitus on kuitenkin tehnyt päätöksen suurille nettonollatalouteen siirtymistä tukeville teollisille investoinneille myönnettävästä verohyvityksestä, jonka toteuttaminen juuri merkitsee Suomen lähtemistä suurten EU-valtioiden aloittamaan valtiontukikilpailuun, jota Suomi on muissa yhteyksissä perustellusti kritisoinut. Suomen tavoitteena on, että EU jatkossa palaa periaatteeseen rajoittaa kilpailua vääristäviä valtiontukia.

Suomen Yrittäjät

Laura Kurki
veroasiantuntija